

11.9.2025

Kuntaliitto, Hyvinvointi ja sivistys

Kuntaliiton kyselytutkimus: Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen hyvinvointia tukeva, ei-lakisääteinen henkilöstö

Tässä kyselyssä kartoitettiin kuntien varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa työskentelevää henkilöstöä, jonka tehtävänä on edistää hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, mutta jonka työhön ei liity lakisääteistä velvoitetta.

Kysely lähetettiin kaikille Manner-Suomen kunnille ja kyselyyn vastasi 181 kuntaa. Kysely oli vastattavissa 16.5.-27.5.2025.

Kyselytutkimuksen nostot

Yhteensä 100 kuntaa ilmoitti, että heillä ei työskentele varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa hyvinvointia tukevaa, ei-lakisääteistä henkilöstöä. Kokonaismäärästä (97 kuntaa) yhdeksän kuntaa ilmoitti, että heillä aiemmin työskennellyt henkilöstö on siirretty hyvinvointialueen tehtäviin. Yksi kunta ilmoitti, että heillä on aiemmin työskennellyt hankerahalla perheohjaaja ja tuen koordinaattori, mutta tehtävää ei enää ole, eikä se ole myöskään siirtynyt hyvinvointialueelle. Näitä tehtäviä olivat kyselyn mukaan muun muassa päiväkodin nimikkotyöntekijä, perheohjaaja sekä varhaiskasvatuksen psykologi.

Kyselyyn vastasi myös 47 kuntaa, jotka eivät tässä kyselyssä ilmoittaneet henkilöstöstään tietoja, mutta vastasivat avoimiin kysymyksiin, jotka on otettu kyselyssä huomioon.

34 kuntaa ilmoitti, että heillä työskentelee hyvinvointia tukevaa, ei-lakisääteistä henkilöstöä. Eniten kunnilla työskenteli varhaisen tuen ohjaajia ja valmentajia (27 henkilöä), perheohjaajia (17 henkilöä) sekä yhteisöohjaajia (9 henkilöä). Muita nimikkeitä oli muun muassa varhaiskasvatuksen kuraattorit (6 henkilöä), varhaiskasvatuksen psykologit (4 henkilöä), kasvatusohjaajat ja varhaiskasvatuksen erityis-sosionomit.

Tämän kyselyn mukaan kunnissa työskentelee lisäksi paljon kasvun ja oppimisen tukeen ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen muuhun toimintaan liittyvää

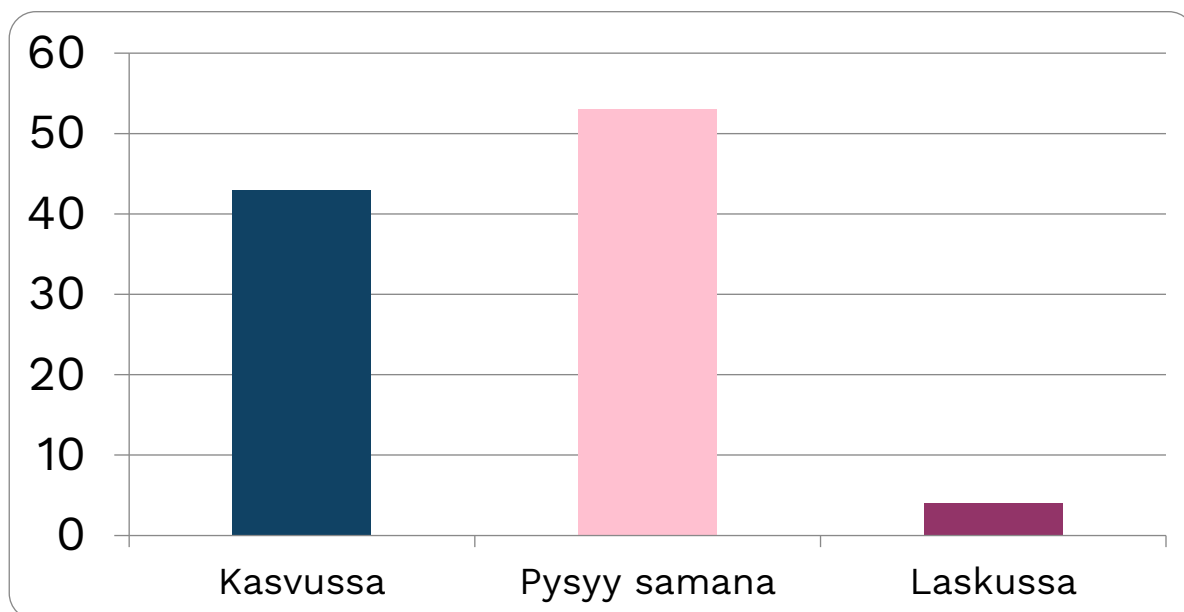
henkilöstöä, jota ei otettu tässä kyselyssä huomioon. Tämä henkilöstö on myös tärkeää lapsen kehityksen ja kasvun ja perheen hyvinvoinnin kannalta. Näitä nimikkeitä, joita ilmoitettiin, olivat muun muassa erilaiset avustajat, resurssihenkilöstö, s2-opettajat - ja avustajat, kielikaverit, pedagogiset asiantuntijat, varhaiskasvatuksen ja alueelliset sosionomit, puistotyöntekijät sekä pedagogiset johtajat.

Jos kuntanne varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa työskentelee hyvinvointia edistävää henkilöstöä, niin miten ko. henkilöstön palkkakustannukset rahoitetaan?

Vastanneista kunnista 54 % ilmoitti, että näissä tehtävissä toimivien henkilöiden palkkakustannukset rahoitetaan kunnan omalla, täysimääräisellä rahoituksella. 12 prosenttia vastaajista ilmoitti rahoitukseksi hankerahoituksen tai vastaavan. Loput puolestaan ilmoittivat rahoituksen olevan yhdistelmän molempia edellisiä rahoitusmuotoja. 10 prosenttia vastaajista mainitsi palkkakustannuksen rahoitukseksi muita lähteitä, kuten ostopalvelusopimuksen, perintövarat tai toinen kunta rahoittaa kuntien yhteisten henkilöiden palkkakustannukset.

Onko hyvinvointia edistävän henkilöstön tarve kuntanne varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kasvamassa, pysymässä samana tai laskussa?

Tähän kysymykseen olivat vastanneet myös osa kunnista, joilla ei tämän kyselyn aikaan ollut kyseistä henkilöstöä varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa. Yhteensä kaikista vastaajista 43 prosenttia ilmoitti henkilöstön määrän tarpeen olevan kasvussa. 53 prosenttia ilmoitti tarpeen pysyvän samana, ja vain 4 prosenttia vastasi, että henkilöstön tarve on laskussa.

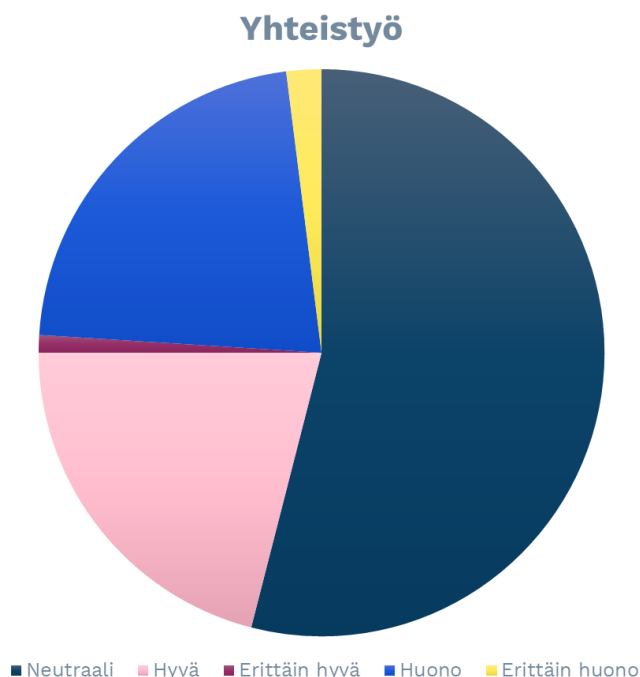
Millaista yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa hyvinvointia edistävä henkilöstö työssä kunnan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tekee?

Vastanneista kunnista n. 11 prosenttia kertoi, että monissa kunnissa yhteistyö hyvinvointialueen kanssa koettiin säännölliseksi ja toimivaksi. Yhteistyölle oli kehitetty vakiintuneita käytäntöjä, kuten tiivis yhteistyö eri hyvinvointialueen työntekijöiden esimerkiksi kouluterveydenhuollon tai neuvolan kanssa. Eräässä vastauksessa painotettiin, että sujuva yhteistyö edellyttää yhteisesti sovittuja rakenteita ja molemminpuolista sitoutumista niihin. Yhteistyön säännöllisyys koettiin myös useassa vastauksessa oleelliseksi. Yhteistyö nähtiin erityisen tärkeäksi tilanteissa, joissa perhe elää haastavassa elämäntilanteessa ja tarvitsee moniammatillista tukea.

Joissakin kunnissa oli oma-aloitteisesti rakennettu toimivia yhteistyörakenteita ja työryhmiä, jotka tukivat yhteistyön toteutumista. Yhteistyön muodoiksi mainittiin muun muassa tiedonsiirto lapsen ja perheen asioissa, palveluohjaus hyvinvointialueen palveluihin, yhteiset koulutukset, kokoukset ja tapahtumat. Useissa vastauksissa perhekeskustoiminta nousi esiin keskeisenä yhteistyön paikkana. Perhekeskuksissa kunnan ja hyvinvointialueen työntekijät – erityisesti ei-lakisääteiset työntekijät – kohtaavat ja tekevät yhteistyötä arjessa.

Noin 17 prosentissa vastauksissa nousi esiin näkemys, että yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä henkilöstön osalta on vähäistä, satunnaista tai sitä ei ole lainkaan. Moni vastaaja koki, ettei yhteistyö kyseisten työntekijöiden välillä tällä hetkellä toteudu. Lisäksi muutaman kunnan vastauksessa toivottiin, että hyvinvointialue ottaisi enemmän vastuuta ennaltaehkäisevästä työstä. Tarve avoimelle varhaiskasvatukselle on kasvanut, jossa esim. tuetaan vanhemmuutta ja tuodaan lapsiperhepalveluita perheille tietoon. Useat vastaajat myös kokivat, että yhteistyö oli aiemmin toimivampaa ennen hyvinvointialueuudistusta. Henkilöstön suuri vaihtuvuus mainittiin haasteena toimivalle yhteistyölle, ja rakenteet koettiin kankeiksi. Joissakin vastauksissa tuotiin esiin, että ennaltaehkäisevää työtä tekevä henkilöstö ei työskentele yhteistyötä vaativissa tehtävissä, mikä osaltaan selittää yhteistyön puutetta.

Miten arvioisit yhteistyötä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen liittyen hyvinvointialueiden kanssa?

Tähän kysymykseen olivat vastanneet myös osa kunnista, joilla ei tämän kyselyn aikaan ollut ei-lakisääteistä henkilöstöä varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa. 54 prosenttia arvioi yhteistyön neutraaliksi, ja 21 prosenttia hyväksi. Yksi prosentti vastaajista taas arvioi yhteistyötä erittäin hyväksi. 22 prosenttia arvioi yhteistyötä huonoksi, ja kaksi prosenttia vastaajista erittäin huonoksi.

Millainen tulevan kehityksen tulisi olla ennaltaehkäisevässä työssä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa? Vaatisiko asian edistäminen esimerkiksi lainsäädännön muutoksia tai vastuiden selkiyttämistä?

Kyselyn vastausten perusteella reilu 30 prosenttia vastaajista toi esiin kehityskoh-teita liittyen ennaltaehkäisevään työhön. Ennaltaehkäisevän työn kehittämisessä korostuu tarve selkeyttää vastuunjakoa kuntien ja hyvinvointialueiden välillä, luoda sujuvia yhteistyörakenteita, vahvistaa moniammatillista yhteistyötä sekä varmistaa lainsäädännöllinen tuki. Tällä hetkellä yhteistyö hyvinvointialueen ja kuntien välillä koetaan usein pinnalliseksi, epäselväksi ja vaihtelevaksi. Yhteistyön ennakoitavuus ja jatkuvuus puuttuvat, ja yhteystietojen sekä yhteyshenkilöiden saatavuus on puutteellista. Useissa vastauksissa toivottiin säännöllistä, rakenteellista ja lakisää-teistä yhteistyötä, joka ei perustuisi yksittäisten henkilöiden aktiivisuuteen.

Hyvinvointialueiden resurssivaje nousi esiin merkittävänä esteenä lasten pääsille tutkimuksiin ja tukitoimiin.

Useammassa (noin 7 prosentissa) vastauksessa tuotiin esiin huolta siitä, miten hyvinvointialueiden tehtävät valuvat kunnille, ja toivotaan hyvinvointialueilta enemmän vastuunottoa ennaltaehkäisevästä työstä. Vastausten perusteella kunnissa pidetään eri perheisiin kohdistuvia työtehtäviä tärkeinä ja niitä ollaan halukkaita myös palkkaamaan tai lisäämään yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa tältä osin.

Varhaiskasvatuksen sosionomit nähtiin lupaavana uutena rakenteena ennaltaehkäisevässä työssä. Muutamassa vastauksessa pohdittiin, että heidän rooliaan voitaisiin laajentaa esimerkiksi kotikäynteihin ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Muutamassa vastauksessa tuotiin myös esiin, että mitoituksessa olevana henkilöstöresurssina sosionomit eivät pääse toimimaan ennaltaehkäisevässä tehtävässä tarpeeksi vahvasti. Myös moniammatillisen työn ja tiedonkulun kehittäminen nähtiin keskeisenä – erityisesti tilanteissa, joissa lapsella on asiakkuus sekä kunnassa että hyvinvointialueella. Varhaiskasvatuksen sosionomit ovat kuitenkin mitoitukseseen kuuluvaa henkilöstöä, ellei heitä palkata lapsiryhmän ulkopuolisiin, kuvatun kaltaisiin tehtäviin.

Lainsäädännön kehittäminen nousi esiin monessa vastauksessa. Oppilashuoltolain laajentamista varhaiskasvatukseen pidettiin tärkeänä, ja ennaltaehkäisevän työn roolia toivottiin kirjattavaksi lakiin. Samalla korostettiin, että lainsäädännön tulee huomioida kuntien taloudellinen tilanne ja mahdollistaa joustavat ja paikallisesti soveltuvat ratkaisut. Uusien velvoitteiden tueksi vaadittiin täysimääräistä rahoitusta.

Matalan kynnyksen palveluiden lisääminen nähtiin tärkeänä. Lastensuojelun asiakkuuden sensitiivisyyden vuoksi toivottiin enemmän ennaltaehkäisevää perheyötä ja kohtaamispaikkoja, joissa perheiden tuki voisi toteutua. Hyvinvointialueen työntekijöiden jalkautuminen varhaiskasvatukseen ja yhteyshenkilömallit kuntien ja hyvinvointialueiden nähtiin toimivina ratkaisuin.

Lisäksi esiin nousi tarve selkeille hoitoprosesseille, ajantasaiselle tilastotiedolle ja roolien määrittelylle perheiden tukemisessa. Pienet kunnat kokivat jäävänsä jälkeen kehityksessä, koska resurssit eivät riitä samoihin ratkaisuihin kuin suuremmilla alueilla.

Muuta asiasta todettua

Kuntien vastauksissa kyselyn vapaa sana -osiossa korostuivat vielä seuraavat seikat:

Noin 33 prosentissa osion vastauksissa korostuivat erilaiset haasteen hyvinvointialueiden ja yhteistyön kanssa: Hyvinvointialueuudistuksen myötä vastanneet kokevat perustason palveluiden heikentyneen, mikä näkyy erityisesti lasten ja perheiden hyvinvoinnissa. Hyvinvointialueilla on vastanneiden mukaan rakenteellisia haasteita, ja yhteistyö kuntien kanssa jää vähäiseksi. Kunnat ovat joutuneet lisäämään omia resurssejaan perheiden varhaiseen tukemiseen, koska palveluverkosto on sekava ja perheitä siirretään palvelusta toiseen. Kunnista nousi esiin kokemus, että yhteydenpito hyvinvointialueelle toimii vain, jos kunnalla on suorat kontaktit – muuten yhteyden saaminen on haastavaa. Toimijoita on vastanneiden mukaan liikaa, johtaminen on etäällä ja rakenteet epäselviä, mikä viivästyttää lasten pääsyä palveluihin. Verkkopalvelut eivät ratkaise kaikkia haasteita, ja palveluiden siirtymisen kauemmas vaikeuttaa ennaltaehkäisevää työtä. Lisäksi vastaajat toivat esille, että hyvinvointialue siirtää vastuuta kunnille tehtävistä, jotka kuuluvat sille itselleen, kuten varhaiskasvatuksen lääkehoito.

Noin 10 prosentissa tämän osion vastauksissa korostui, että yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on ollut pääosin sujuvaa ja kitkatonta. Hyvinvointialue on tukenut perhekeskustoimintamallin kehittämistä aktiivisesti, ja yhteistyö neuvolan kanssa toimii hyvin osassa kunnissa vastauksien perusteella.

Kunnat toivat esiin, että varhaiskasvatuksen henkilöstön ensisijainen tehtävä on olla läsnä lasten arjessa ja kasvatuksessa. Sosionomien roolia voitaisiin tulevaisuudessa kehittää entistä enemmän perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Uusia nimikkeitä ei varhaiskasvatukseen tarvita, sillä kasvatusvastuullinen henkilöstö on jo olemassa. Sen sijaan kuntien vastauksissa esitettiin, että on hyvinvointialueen vastuulla palkata henkilöstöä perheiden muihin tarpeisiin. Tiivis yhteistyö toimijoiden välillä perheiden tukemiseksi on ensiarvoisen tärkeää.

Hankerahoitukset nähdään tervetulleina ja tukevinä kehittämistyössä. Yhden kunnan vastauksessa tuli esiin, että tällä hetkellä ei nähdä tarvetta ennaltaehkäisevään työhön. On hyvä, että Kuntaliitto tarkastelee nykytilannetta kokonaisvaltaisesti.

Johtopäätökset

- Kyselyn perusteella suurella osalla kunnista ei ole hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä tukevaa työn henkilöstöä töissä
- Noin 19 prosentissa kunnissa työskentelee kyselyllä haettua henkilöstöä
 - Muutama kunta on palkannut henkilöstöä, jotka kuuluvat selkeästi soten tehtäviin, kuten varhaiskasvatuksen psykologit, kuraattorit ja terapeutit
- Yli puolet hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä tukevan henkilöstön palkkakustannuksista tulee kuntien omasta rahoituksesta

- Kuntien kokemus yhteistyöstä hyvinvointialueiden kanssa on suurimmalta osin neutraalia
- Kuntien vastauksissa tulee esiin se, että yhteistyö hyvinvointialueen kanssa ennaltaehkäisevässä työssä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta on moninaista ja vaihtelevaa:
 - Osassa kunnissa yhteistyö koetaan toimivaksi: Noin 11 % kunnista koki yhteistyön hyvinvointialueen kanssa säännölliseksi ja toimivaksi. Yhteistyötä tukivat vakiintuneet käytännöt ja yhteiset rakenteet.
 - Suuri osa vastaajista toi esiin sen, miten resurssit ovat riittämättömiä, ja ennaltaehkäisevät palvelut ja työntekijät toimivat hyvin vähäisillä resursseilla
 - Noin 17 % kunnista raportoi, että yhteistyö on vähäistä tai puuttuu kokonaan.
 - Haasteina nähtiin mm. henkilöstön vaihtuvuus, kankeat rakenteet ja epäselvä vastuunjako.
 - Useat kokivat, että yhteistyö oli aiemmin parempaa ennen hyvinvointialueuudistusta.
 - Yli 30 % vastaajista nosti esiin tarpeen kehittää ennaltaehkäisevää työtä.
 - Haasteina epäselvä vastuunjako, pinnallinen yhteistyö ja resurssivajeet hyvinvointialueilla.
 - Toivottiin rakenteellista ja lakisääteistä yhteistyötä, joka ei perustu yksittäisten henkilöiden aktiivisuuteen.